

Стаття 5. Система правового регулювання суспільних відносин щодо інформації з обмеженим доступом в Україні.

Правовою основою законодавства про інформацію з обмеженим доступом є Конституція України.

Розвиток конституційних положень відбивається у спеціальних Законах України “Про інформацію”, “Про науково-технічну інформацію”, “Про Захист інформації в автоматизованих системах”, цьому Законі та законодавчих актах у інших сферах суспільних відносин, міжнародних договорах, ратифікованих Україною, а також принципах та нормах міжнародного права.

На виконання законодавства, у межах визначеної для них компетенції, Президент України, Кабінет міністрів, міністерства, комітети та інші органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної республіки Крим, Рада міністрів Автономної республіки Крим, органи державної влади міст Києва та Севастополя, обласні, районні, сільські та селищні органи місцевого самоврядування, їх Голови, Голови державних адміністрацій приймають підзаконні нормативно-правові акти у сфері суспільних відносин щодо інформації з обмеженим доступом у порядку, формі і межах, визначених законодавством.

Підприємства, установи, організації всіх форм власності регулюють суспільні відносини щодо інформації з обмеженим доступом у межах, визначених законодавством, а також підзаконними нормативно-правовими актами зазначених вище органів державної влади.

Громадяни України, приватні підприємства, установи, громадські організації здійснюють правове регулювання суспільних відносин відповідно до Конституції України, чинного законодавства, а також їх статутних нормативних актів, угод, що не суперечать законодавству і не порушують законних прав, свобод та інтересів людини, громадянина.

УДК 338.24

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ОКРЕМИХ ПРАВ ОРГАНІЗАЦІЙ ТЕЛЕРАДІОМОВЛЕННЯ

Олександр Боярчук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація: Проведено аналіз та викладено деякі рекомендації щодо вдосконалення законодавства України у сфері охорони прав організацій телерадіомовлення.

Summary: Analysis is made and some recommendations are considered on improvement of legislation of Ukraine on protection of rights of Television radio broadcasting organizations.

Ключові слова: Інформаційна діяльність, права, трансляція, перехоплення.

Вступ

У зв'язку з швидким розвитком науково-технічного прогресу та поширеним використанням інформаційних технологій у цивільному обігу виникають специфічні питання цивільно-правової охорони у сфері інтелектуальної власності. У правовій науці зустрічається вживання терміну – інформаційне право, яке може визначатися як сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, пов'язані з інформаційною діяльністю. Це є цілком класичне нормативістське визначення, яке в принципі нічого не характеризує, крім зазначеної позиції. Розглянемо лише окремі питання охорони прав організацій телерадіомовлення від незаконного використання їх інформації, а саме: право публічного сповіщення передач у місцях з платним входом, право поширення на території України сигналу, що несе програми, розповсюджуючим органом, для якого цей сигнал не призначався.

Основна частина

1 Право на публічне сповіщення передач у місцях з платним входом

При дослідженні ж положень законодавства України, що визначає виключне право щодо здійснення певних правових титулів відносно публічного сповіщення передач у місцях із платним входом, слід також замінити термін “публічне сповіщення” та вживати поняття трансляція. Тенденція, що зумовила появу в національному законодавстві України наведеного права, випливає з положень загальновідомої Римської конвенції, в якій говориться, “що організації мовлення мають право дозволяти або забороняти передачу своїх телевізійних передач для загального відома, якщо така передача здійснюється у місцях, доступних для публіки за вхідну плату”. Надалі, визначення умов, відповідно до яких може втілюватись реалізація цього права, дана конвенція відносить до сфери регулювання внутрішнього законодавства держави, в якому

надається охорона зазначеного права. У національному законодавстві України, як уже ми визначили, таке право охороняється.

У сучасних умовах сфера можливого застосування цього права значно обмежена. Доведення до загального відома передач програм організацій телерадіомовлення у місцях загального відвідування, до яких можна віднести ресторани, готелі тощо, є широко розповсюдженим видом діяльності як додатковий вид послуг клієнтам цих закладів в Україні та за її межами. Особливо це стосується перегляду платних каналів, передплату яких не спроможна здійснювати значна частина населення. Але не дивлячись на дану обставину, свої потреби по перегляду найбільш цікавих передач, програм, можна задовольнити у місцях з платним входом.

Таке право діє незалежно від того, звідки бере організатор такого прослуховування або перегляду передачі, програми – безпосередньо з ефіру, чи з інших джерел (запис, трансляція проводами, тощо). Хоча викликає сумнів можливість, та й, мабуть, актуальність реалізації цього права в нинішній час, але в свою чергу, дана обставина не призводить до заперечення існування даного права в законодавстві України, оскільки, на нашу думку, цілком можливі ситуації, при яких перегляд телепередач, особливо в зазначених місцях, значно сприяє збільшенню кількості відвідувачів у певний період часу, наприклад, перегляд, прослуховування значних спортивних змагань тощо.

В деяких випадках спеціально, на певний період, наприклад, проведення олімпійських ігор, облаштовуються місця з платним входом з метою отримання прибутку від проведення цієї діяльності. Очевидно, що телерадіотрансляція зазначених змагань автоматично перетворюється в основний вид діяльності, який може супроводжуватись додатковими видами надання звичних ресторанних послуг або без них. Але у будь-якому випадку прибуток впливає із проведення основного виду діяльності, що вимагає дотримання прав телерадіоорганізацій на здійснення використання належних їм передач та програм.

Звертаючись до порівняльного аналізу законодавства національного та зарубіжного, яке стосується охорони прав організацій телерадіомовлення, на наш погляд, заслуговує на увагу норма законодавства Ірландії, де охорона надається організаціям телерадіомовлення від перехоплення належних їм програм. Отже, застосовується невідомий для українського законодавства термін в галузі регулювання правовідносин, однією зі сторін яких виступають організації телерадіомовлення, який згідно з ірландським законом, означає “прийом, перегляд, прослуховування, запис будь-якими засобами або купівля змісту програми або її частини, що здійснюється ліцензіаром або органом мовлення, без дозволу ліцензіара або органа мовлення”.

З вищевказаної норми іноземного законодавства видно, що поняття “перехоплення” об’єднує декілька понять, які в національному законодавстві України застосовуються окремо, наприклад, такі як запис, прослуховування та інші. Хоча вживання терміну “перехоплення” більше характеризує поведінку при звичайному його застосуванні, але, як ми з’ясували, в зазначеному законі вказана термінологія набуває іншого значення. Так, у пункті 1 ст. 9 згаданого нормативно-правового акту зазначено, що ніхто, крім уповноваженого представника міністра, не має права перехоплювати програму, що передається ліцензіатом або органом мовлення.

Таким чином, можна зрозуміти, що виключне право на перехоплення мають організації мовлення, яким фактично належать програми. Мабуть, слід вказати на не зовсім вдалий вибір термінології для певних явищ, а саме – стосовно характеристики змісту поняття, що не відповідає, на нашу думку, термінології іноземного закону. Такий критичний аналіз вказаного закону, точніше деяких його положень, дозволить віднайти найбільш об’єктивне відображення певних правовідносин, термінології, що застосовується для визначення змісту конкретних явищ у національному законодавстві України, а також враховуючи міжнародно-правовий аспект охорони прав організацій телерадіомовлення різних країн.

2 Право поширення на території України сигналу, що несе програми розповсюджуючим органом, для якого цей сигнал не призначався

У Законі України “Про авторське право і суміжні права” останнім в переліку прав організацій мовлення передбачено виключне право забороняти поширення на території України чи з території України сигналу, що несе програми, розповсюджуючим органом, для якого цей сигнал із супутника не призначався. Мова в даному положенні йде про супутникове телерадіомовлення, пріоритетними напрямками розвитку якого є: “а) розповсюдження по всій Україні або в окремих її регіонах програм або передач телерадіоорганізацій, зареєстрованих в Україні для приймання індивідуальними абонентами чи нормативними мережами; б) обмін програмами й передачами між телерадіоорганізаціями України та інших держав”.

Пропонується до вказаного переліку додати наступні положення: “1) централізовані формування та розподіл теле- і радіопрограм та передач; 2) розповсюдження українських теле- і радіопрограм та передач в іноземних країнах (іномовлення); 3) розповсюдження зарубіжних теле- і радіопрограм та передач в Україні; 4) розвиток мережі мовлення для обслуговування дипломатичних представництв і консульських установ та

культурних центрів України та за кордоном; 5) оперативного збору і передачі новин у режимі “прямого ефіру”; 6) впровадження мережі телебачення із зворотнім зв’язком”.

Законодавством України також надається право на організацію ще одного виду телерадіомовлення – кабельного або провідного телерадіомовлення. Мова в нашому дослідженні йшла саме про зазначений вид діяльності. Слід наголосити, що при підготовці проектів нормативно-правових актів стосовно охорони прав організацій телерадіомовлення, необхідно врахувати норми Європейської конвенції про транскордонне телебачення, до якого, як уже зазначалось, приєдналась Україна. Це стосується дотримання права свободи слова й інформації (у відповідності зі ст. 10 Конвенції про захист прав людини й основних свобод), гарантії щодо свободи прийому, недопущення обмежень ретрансляції на своїй території програм, що відповідають положенням згаданої конвенції (ст. 4). Як відомо, норми міжнародних нормативних актів, що ратифіковані парламентом України, “є частиною національного законодавства України” і мають вищу юридичну силу у порівнянні з нормами національного законодавства, якщо воно суперечить положенням міжнародної конвенції. Тому не випадково увага щодо зазначеної норми віднесена саме до кабельного телебачення, оскільки у проектах нормативно-правових актів у частині, що стосується вказаного виду телебачення, були спроби обмеження обсягу зарубіжних програм у мережі кабельного мовлення, який за цим проектом “не повинен перевищувати половини обсягу національних програм”.

Так, у діючому Законі України “Про телебачення та радіомовлення” є норма, що зобов’язує організації телерадіомовлення забезпечити право своїм абонентам на трансляцію кабельним каналом лише програм державного та суспільного мовлення, таким чином визначаючи пріоритети їх становища на ринку телерадіомовлення України. Звичайно, необхідно підтримувати вітчизняного виробника, але не засобами обмеження інших іноземних телерадіоорганізацій, та не всупереч міжнародним документам, до яких приєдналась Україна. Відрадно, що проаналізовані неузгодження враховані при підготовці проекту вказаного Закону у 2000 році.

3 Право на заснування

Надалі розглянемо право, що мають організації телерадіомовлення, право, яке пов’язане із безпосереднім проведенням організаціями телерадіомовлення діяльності, що обумовлює їх участь у цивільно-правовому полі. Це право на заснування телерадіоорганізацій. Відразу можуть виникнути заперечення стосовно цивільно-правового регулювання зазначеного питання, оскільки спостерігається яскраве вираження імперативного методу в регулюванні правомочностей організацій телерадіомовлення. Але в науці цивільного права останнім часом проблематичним є питання стосовно притаманного їй лише диспозитивного методу. В нинішній час розвитку цивілістичної доктрини варто говорити про превалююче місце диспозитивного методу у цивільно-правовому регулюванні, враховуючи достатню кількість імперативу у цивільному праві.

Отже, “право на заснування телерадіоорганізацій в Україні належить громадянам України, не обмеженим у цивільній дієздатності, Верховній Раді України, Президенту України, іншим юридичним особам України”. Законодавство України повинно забезпечувати охорону прав організацій на реалізацію права про їх заснування.

Існує чітко визначений законодавством порядок заснування державних телерадіокомпаній. Це стосується і національної телекомпанії України та національної радіокомпанії України, рішення про заснування яких приймається спільно Верховною Радою України та Президентом України й фінансування зазначених телерадіокомпаній фіксується окремим рядком у державному бюджеті України. Закон передбачає також право для організацій суспільного телебачення та радіомовлення на виділення одного із загальнонаціональних теле- та радіоканалів. Як бачимо, визначається ще один вид телерадіомовлення. Зміст цього поняття складає система неприбуткового єдиного загальнонаціонального телебачення і радіомовлення, що має єдину програмну концепцію. Рішення про заснування якого приймається Верховною Радою України. Суспільне телебачення й радіомовлення має пріоритет в одержанні дозволу на право користування загальнонаціональними теле- та радіоканалами.

Законодавство України зазначає виключний перелік суб’єктів права на заснування телерадіоорганізацій. Обмеження в реалізації такого права стосуються іноземних юридичних і фізичних осіб, а також осіб без громадянства. Забороняється створення телерадіоорганізацій з іноземними інвестиціями, у статутному фонді яких більш як 30 відсотків іноземних інвестицій. Іноземне інвестування телерадіоорганізацій здійснюється під контролем та за згодою Національної Ради з питань телебачення та радіомовлення. Мовлення, як зазначено в законі, іноземних телерадіоорганізацій із використанням каналів мовлення України, здійснюється на основі міждержавних або міжнародних угод.

“Телерадіоорганізації не підлягають іншим, спеціальним реєстраціям, крім реєстрації як суб’єкта господарської діяльності, передбаченої чинним законодавством України”. Спеціальний нормативно-правовий акт, до якого відносять Закон України “Про телебачення та радіомовлення”, зазначає порядок

реєстрації телерадіоорганізацій як суб'єктів інформаційної діяльності, який проводиться шляхом їх внесення до державного реєстру телерадіоорганізацій України. Зазначений реєстр ведеться Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення. Визначення ж поняття інформаційної діяльності надається в Законі України “Про інформацію”, де вказано, що “це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави”.

4 Право на одержання ліцензії

Наступним правом, яке тісно пов'язане з попереднім, є право організацій телерадіомовлення на отримання ліцензії, що кореспондується з правом користування каналами мовлення. Можна вважати, що отримання ліцензії є обов'язком організацій телерадіомовлення. Отримання ліцензії, що видається Національною радою з питань телебачення та радіомовлення, є підставою для реалізації телерадіоорганізаціями права мовлення, згідно з умовами, зазначеними у ліцензії. Це підтверджує і визначення ліцензії “як письмового дозволу Національної ради з питань телебачення та радіомовлення, що дає право на створення й використання каналу мовлення та часу мовлення”.

Одержанню ліцензії має передувати ціла система обов'язкових приписів, відображених у законодавстві України, яка, на нашу думку, має забезпечувати справедливий відбір організацій, що претендують на отримання ліцензії. Тому законодавство України зобов'язує Національну раду з питань телебачення та радіомовлення організувати й провести конкурсний відбір претендентів на телерадіомовлення в Україні.

При проведенні конкурсного відбору на отримання ліцензії Національна рада враховує інтереси телеглядачів і радіослухачів, необхідність захисту національних інтересів, поширення культурних цінностей, необхідність більш повного висвітлення позицій різних соціальних груп у теле- і радіопрограмах, відповідність умов, зазначених у заяві про видачу ліцензії конкурсним умовам, вимогам законодавства України. Необхідно також врахувати відповідність технічних можливостей та творчого потенціалу в організації заявленим характеристикам, зобов'язанням телерадіоорганізацій щодо ведення соціального мовлення. Пріоритетом вважається дотримання організаціями телерадіомовлення встановленої законодавством квоти демонстрування національних фільмів та передач чи програм національного виробництва при попередньому користуванні каналом мовлення. Хоча ми мову вели стосовно останнього положення, оскільки відображення його в законодавстві, як зазначалось, суперечить нормам Європейської конвенції “Про транскордонне телерадіомовлення”, до якої приєдналась й Україна.

При виникненні ситуації, коли декілька заявників мають рівні підстави для отримання ліцензії, переважне право на її отримання має заявник, який користувався цією ліцензією у попередній строк, якщо протягом дії ліцензії він не порушував її умов і вимог чинного законодавства.

У ліцензії вказуються дані, які містяться у заяві на її видачу: відомості про засновника, назва телерадіоорганізації, її реквізити та інші вихідні дані, місце знаходження створюваної телерадіоорганізації, програмна концепція телерадіоорганізації, що не суперечить вимогам законодавства України, мова, якою вестимуться передачі, територія, на яку передбачається розповсюдження програм чи передач, передбачувана аудиторія, періодичність, час та обсяги мовлення (у тому числі виробництво власних передач), вид мовлення, спосіб розповсюдження програм (ефірний, кабельний, ефірно-кабельний, провідний, супутниковий тощо), частота, потужність передавача.

Крім вищезазначених положень до ліцензії додається вказівка про виділені канали мовлення, територія зони впевненого прийому, частка програм власного виробництва та їх тематичне спрямування, середньодобовий обсяг мовлення, а також зобов'язання, взяті телерадіоорганізацією під час конкурсного відбору, строк дії ліцензії, та дата початку мовлення. Навряд чи варто зазначати два останні положення в ліцензії, оскільки Закон України “Про телебачення та радіомовлення” містить норму, відповідно до якої телерадіоорганізація має право розпочати мовлення з моменту набрання ліцензією чинності. Але зазначена норма має виражений диспозитивний характер, тому що за організацією залишається вибір моменту початку мовлення.

На нашу думку, така норма не в повній мірі забезпечує охорону прав у сфері телерадіомовлення, оскільки невизначеність моменту початку мовлення залишає досить широкі правомочності за власником організацій телерадіомовлення, що отримали ліцензії, протягом довгого періоду не розпочинати мовлення або не розпочинати його взагалі. Таким чином, можлива ситуація, яка призведе до не врегульованості в телерадіопросторі та до порушень прав інших телерадіокомпаній, які могли б розпочати негайно свою діяльність після одержання ліцензії. Вживання терміну “неврегульованість” може викликати здивування стосовно цивільно-правової сфери застосування прав, але ми розглядаємо специфічну сферу діяльності і право організацій телерадіомовлення, що виникає у зв'язку з отриманням ліцензії, називається правом користування каналів мовлення, що фактично зобов'язує використовувати для проведення основного, безпосереднього виду діяльності зазначених суб'єктів телерадіомовлення, вилучати корисні властивості

предмету користування, а не право володіння. Не можна ототожнювати це право з правом оренди каналів мовлення. Останнє включає до себе два права – право володіння й право користування.

Тому не розв'язує представлену ситуацію й надання законодавством України “права організаціям мовлення розпочати мовлення протягом одного року з дня набрання ліцензією чинності”. Тому, на наш погляд, варто абзац 1 ст. 20 Закону України “Про телебачення та радіомовлення” відобразити наступним чином: “Телерадіоорганізація повинна розпочати мовлення з моменту набрання ліцензією чинності”. Наголос на саме такій зміні у законодавстві базується на тому, що до зазначеного моменту організація телерадіомовлення спроможна, як переможець конкурсного відбору, здійснювати телерадіомовлення у повному обсязі, а тим більше після набрання ліцензією чинності.

Зазначимо також, що ліцензія на право користування каналом мовлення видається на строк, вказаний заявником, але не менш як на п'ять років для цілей ефірного мовлення та десять років – для цілей кабельного (провідникового) мовлення. Після закінчення цього строку ліцензія втрачає чинність. Ці строки є загальними, тобто стосуються як теле- так і радіомовлення. Наприклад, румунське законодавство надає “право на одержання ліцензії окремо в галузі радіомовлення терміном на 5 років, а на телебачення – 7 років”. Причому початком терміну є дата прийняття рішення про видачу ліцензії на мовлення. Латвійське законодавство також розмежовує строки видачі ліцензії: радіомовлення – 5 років, телебачення – 7 років. Існує також спеціальний термін для систем кабельного радіо- і телемовлення – 10 років.

5 Право на рекламу

На нашу думку, заслуговує на розгляд право організацій телерадіомовлення на рекламу. Важливість надання такого права для цих організацій особливо актуальна в теперішній час. Зазначена особливість, обумовлена можливістю телерадіоорганізацій залучати значні фінансові потоки від надання належного їм часу мовлення.

Законодавство України встановлює певні правила щодо використання реклами. Так, зазначається, що реклама в передачах і програмах повинна чітко відрізнятися й відмежовуватися від інших елементів даної передачі чи програми. Тобто реклама не є передачею чи програмою у тому розумінні, що визначається основним функціональним призначенням трансляції, а допоміжним засобом для сприйняття у фінансовому оздоровленні теле- чи радіоорганізації. “Реклама – це спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яка розповсюджується в будь-якій формі та в будь-який засіб з метою прямого або опосередкованого отримання прибутку”.

Характерним моментом для реклами є обмеження часу мовлення, що не може перевищувати 15 відсотків на кожну годину мовлення для телерадіоорганізацій будь-якої форми власності. Але це положення не розповсюджується на спеціалізовані рекламні канали мовлення. Наприклад, трансляції концертно-видовищних і спортивних програм тривалістю більше 45 хвилин можуть бути перервані для реклами лише один раз за повний 45-хвилинний проміжок часу. Слід мати на увазі, що не можуть перериватись кіно та телефільми. Реклама може бути розміщена перед їх початком або після їх закінчення. Телерадіопередачі тривалістю понад 10 хвилин не можуть суміщатись з рекламною інформацією без погодження з власником авторського права.

Висновки

1. Термін “перехоплення” означає прийом, перегляд, прослуховування, запис будь-якими засобами або купівлю змісту програми або її частини, що здійснюється ліцензіаром або органом мовлення, без дозволу ліцензіара або органа мовлення.

2. Пріоритетними напрямками розвитку супутникового телерадіомовлення пропонується вважати: “а) розповсюдження по всій Україні або в окремих її регіонах програм або передач телерадіоорганізацій, зареєстрованих в Україні для приймання індивідуальними абонентами чи нормативними мережами; б) обмін програмами й передачами між телерадіоорганізаціями України та інших держав”; “в) централізовані формування та розподіл теле- і радіопрограм та передач; г) розповсюдження українських теле- і радіопрограм та передач в іноземних країнах (іномовлення); д) розповсюдження зарубіжних теле- і радіопрограм та передач в Україні; е) розвиток мережі мовлення для обслуговування дипломатичних представництв і консульських установ та культурних центрів України за кордоном; ж) оперативний збір і передачу новин у режимі “прямого ефіру”; з) впровадження мережі телебачення із зворотнім зв'язком”.

3. Право на заснування телерадіоорганізацій в Україні належить громадянам України, не обмеженим у цивільній дієздатності, Верховній Раді України, Президенту України, іншим юридичним особам України”.

4. Отримання ліцензії, що видається Національною радою з питань телебачення та радіомовлення, є підставою для реалізації телерадіоорганізаціями права мовлення згідно з умовами, зазначеними у ліцензії.

5. Рекламу не є передачею чи програмою у тому розумінні, що визначається основним функціональним призначенням трансляції, а допоміжним засобом для сприяння фінансовому оздоровленню теле- чи радіоорганізації. "Реклама – це спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яка розповсюджується в будь-якій формі та в будь-який засіб з метою прямого або опосередкованого отримання прибутку".

Література: 1. Про авторське право та суміжні права. Закон України від 23 грудня 1993 р. // ВВР. – 1994 р. – № 13 в ред. від 11. 07. 2001 р. 2. Международная конвенция об охране прав исполнителей, производителей фонограмм и вещательных организаций от 26 октября 1961 г. – Рим. 3. Про рекламу. Закон України від 3 липня 1996 р. // ВВР. – 1999 № 39 ст. 181 зі змінами і доповненнями від 30. 09. 99 р. 4. Про Національну раду з питань телебачення та радіомовлення. Закон України від 23 вересня 1997 р. // ВВР. – 2000 р. № 48 ст. 22. 5. Закон о вещании, от 1 октября 1990 г. Ирландия, ст. 9. 6. Про супутникове та кабельне телебачення і радіомовлення. Проект Закону України (2. 02. 2000 р.). 7. Европейская конвенция по трансграничному телевидению от 1 мая 1993 г. в ред. 9. 09. 1998, ст. 2. 8. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 р., ст. 650 зі змінами і доповненнями від 06 квітня 2000 р., ст. 1. // ВВР. – 1992 – № 48. 9. Про телебачення та радіомовлення. Закон України від 21 грудня 1993 р. зі змінами від 11 травня 2000 р., ст.1. // ВВР. – 1994 – № 10 – ст. 44.

УДК 681.3

РОЗСЕКРЕЧУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇЇ МАТЕРІАЛЬНИХ НОСІЇВ ЯК СКЛADOVA ЧАСТИНА ПРОЦЕСУ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ

Віктор Маслак

*Казенне підприємство "Харківське конструкторське бюро з машинобудування імені
О. О. Морозова"*

Анотація: Розглянуто сучасний стан та напрямки нормативного визначення порядку розсекречування матеріальних носіїв секретної інформації.

Summary: The report analyses the up-to-date situation and ways of law-based determination of the procedure for declassifying the material objects cohtaihing secret information.

Ключові слова: Інформація, носій, захист, розсекречування.

I Вступ

Безперечно, що у сфері інформаційних відносин, які передбачають такі дії як отримання, використання, обробку, розповсюдження, зберігання, захисту інформації, особливо віднесеної до державної таємниці, приділяється чи не найбільше уваги. З часу проголошення державної незалежності України створена ціла система законів та підзаконних нормативних документів, направлених саме на забезпечення захисту державної таємниці. Захист, в широкому розумінні цього терміну, передбачає перш за все обмеження доступу до інформації шляхом організації та впровадження цілого комплексу спеціальних заходів, засобів та механізмів, які мають бути безперервними, активними, конкретними, надійними та відповідати принципу "необхідної розумної достатності". Цей принцип вимагає проведення оптимізації всіх складових захисту інформації, від її віднесення до категорії таємної або засекречування, до виключення з категорії таємної, тобто розсекречування та зняття обмеження доступу до неї.

На перший погляд у багатьох виникає запитання, як може такий процес, як розсекречування інформації, діаметрально протилежний поняттю "захист інформації", оптимізувати захист. Але при більш детальному розгляді й осмисленню того, як впливає розсекречування інформації на загальний процес захисту інформації, стає все зрозумілим. Оптимальним, тобто таким, що найбільше відповідає вимогам законів держави та її інтересам у всіх сферах діяльності, процес захисту стає тоді, коли він забезпечує не тільки надійний захист секретів, але й захищає саме ту інформацію, яка цього потребує у відповідний проміжок часу. Адже зрозуміло, що збільшення об'єму секретної інформації, кількості носіїв секретної інформації тягне за собою зростання можливих каналів її витоку, збільшує імовірність втрати носіїв секретної інформації та інше. Щоб запобігти цим негативним явищам потрібно відповідне притягнення додаткових сил та засобів захисту, що в кінцевому рахунку призводить до значних матеріальних та фінансових витрат.